

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitatives research) โดยการพรรณนาวิเคราะห์ ข้อมูลภาคสนาม ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในจังหวัดจันทบุรีที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องเล่าประจำถิ่นหรือนักวิชาการท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอ ชลบุรี อำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอดิษุภฤกษ์ เพื่อเป็นวิทยากรให้ข้อมูล อำเภอละ 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ใช้การคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงโดยพิจารณาจุดมุ่งหมายการวิจัยเป็นหลัก (Purposive Sampling) ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณา คือ

1. มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป และมีความสามารถเล่าเรื่องเล่าของชุมชนนั้น ๆ ได้ดี
2. เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่การวิจัย และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน
3. ได้รับการยกย่องจากชุมชนว่า เป็นปราชญ์ประจำถิ่น หรือเป็นนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

สรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 แผนผังการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลด้านเนื้อหา เรื่องเล่า นิทานท้องถิ่นทั้งในรูปแบบมุขปาฐะ และแบบลายลักษณ์อักษรที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลด้านของเขตพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดเก็บข้อมูลในพื้นที่ 6 อำเภอที่ปรากฏแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่แพร่หลายของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอกิชกุฎ อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขามและอำเภอขลุง

ข้อมูลด้านเครื่องมือวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ให้เครื่องมือแบบสอบถาม และการสังเกต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ได้มากที่สุด โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ที่เป็นกึ่งทางการ (Semi-Structured Interview) โดยกำหนดข้อคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยไว้เพื่อเป็นกรอบหรือประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อคำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากว่าในขณะที่สัมภาษณ์พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดที่ต้องการรายละเอียดและขยายความ ผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างทันทีเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยมีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกเสียงและภาพ ระหว่างการสัมภาษณ์ด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ภูมิหลังของแหล่งข้อมูล
- ตอนที่ 2 ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล
- ตอนที่ 3 ประเด็นคำถาม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาโดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตามประเด็นสำคัญของจุดมุ่งหมายและขอบเขตการศึกษา

3. ร่างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องตามหลักวิชาการ ความครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ ลักษณะคำถาม ดังนี้

3.1 เรื่อง.....

3.2 ภูมิหลังเรื่องเล่ากับวิถีชีวิต มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ครอบครัวตนเองหรือไม่ อย่างไร

3.3 มีการตั้งซื้อสินค้าโดยสัมพันธ์กับเรื่องเล่าหรือตำนานของ จังหวัดจันทบุรีหรือไม่ อย่างไร

3.4 มีการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวโดยอาศัยเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมมาเป็นฉาก /สถานที่ ซึ่งอธิบายที่มาจากเรื่องเล่า/ตำนาน หรือไม่อย่างไร

3.5 เรื่องเล่าหรือตำนานที่เป็นที่รับรู้ถูกนำไปปรับใช้ในบริบทการท่องเที่ยวในปัจจุบันอย่างไร

3.6 มีการสร้างวัตถุมงคล / สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยอาศัยเรื่องเล่า / ตำนานประจำถิ่น จังหวัดจันทบุรี มาอธิบายหรือไม่อย่างไร

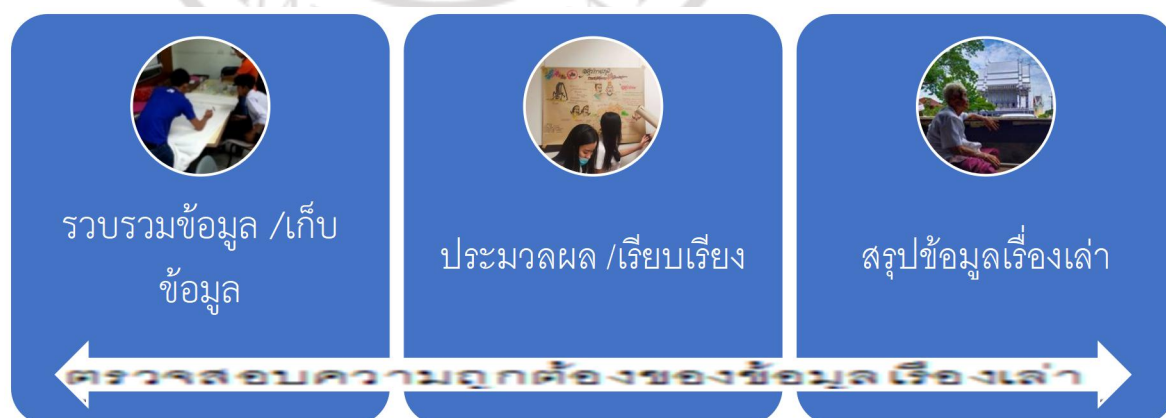
4. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผ่านจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ประเมินค่า IOC แล้วนำกลับ มาใช้ลงพื้นที่สัมภาษณ์

5. นำผลของแบบสัมภาษณ์มาจัดระบบข้อมูล จำแนกหมวดหมู่เรื่องเล่า

6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูล

ภาพที่ 3.2 แผนผังกระบวนการเก็บข้อมูล

1 ขั้นการสำรวจ

1.1 สำรวจพื้นที่ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง อำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอคิชฌกูฏ

1.2 รวบรวม และจำแนกประเภทเรื่องเล่าที่ได้จากการรวบรวม

2 ขั้นคัดเลือกข้อมูล

คัดเลือกเรื่องเล่าที่อยู่ในการรับรู้ของผู้คนในจังหวัดจันทบุรีจากมุขปาฐะ และลายลักษณ์โดยพิจารณาถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พื้นที่ และมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว

3 ขั้นการสำรวจ และศึกษาชุมชน

4 การเตรียมตัวศึกษาภาคสนาม ก่อนลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

4.2 สำรวจ และเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น สภาพทั่วไปของชุมชน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น

4.3 กำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม 2563

4.4 ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นวิทยากร ประชาชนชุมชน จำนวน 12 คน ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

4.5 เครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูล ประกอบกับอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังนี้ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องวิดีโอ

5 รวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์วิทยากรประชาชนในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือบันทึกการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการลงพื้นที่จำนวน 2 ครั้ง / วิทยากร 1 ท่าน เพื่อเป็นการทบทวนและตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง ดังนี้

1) การลงพื้นที่ ครั้งที่ 1 เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เรียง

2) การลงพื้นที่ ครั้งที่ 2 เพื่อนำข้อมูลที่ผู้วิจัยสังเคราะห์เรียบร้อยแล้วไปทำการตรวจสอบความคลาดเคลื่อน ก่อนนำมาปรับและวิเคราะห์ผลต่อไป

6. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหาด้วยวิธีการ

1) จัดระเบียบข้อมูล ข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมมาเรียบร้อยแล้ว มาจัดให้อยู่ในระเบียบเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

2) ตรวจสอบข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา ว่าตอบคำถามการวิจัยครบตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3) จัดเตรียมข้อมูลตามจุดประสงค์เพื่อทำการวิเคราะห์

4) วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

6) พิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการสอบทานข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงและปราชญ์ชุมชน

7) รายงานการนำเสนอข้อมูลด้วยกระบวนการเขียนบรรยายด้วยถ้อยคำ (Narratives / extended text) ซึ่งจะเป็นส่วนหลักกับการนำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์ (visual display)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยมีขั้นตอนดังนี้

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและเอกสารที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยนำมารวบรวมจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและนำเสนอผลการ วิเคราะห์ในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)